

Postdiplomske Evropske i Jugoistočnoevropske studije

Centar za međunarodne studije Univerziteta Crne Gore

Docent dr Srđan Darmanović i profesor dr Milan Popović

Uporedni evropski politički sistemi

Trajanje kursa: jedan (drugi) semestar, četrnaest sedmica, dva časa sedmično

Sadržaj kursa

Disciplina, predmet, metod (M. Popović)

Uporedni politički sistemi. Tradicionalna politička filozofija i moderna politička nauka. Modernizacija i demokratizacija. Uporedni politički sistemi: predmet i metod; komparativni metod; komparativni i svetsko-sistemske metod. Uporedni evropski politički sistemi kao deo Uporednih političkih sistema. Osnovni pojmovi i problemi: politički procesi; političke institucije; politička kultura; politički sistem; društvo i država. Literatura: Almond and Powell, 1992; Wiarda, 1991; Jovanović, Dimitrijević i Popović, 1998.

Klasifikacije i tipologije. Liberalni i neliberalni politički sistemi; centralna i periferna društva; parlamentarni, predsednički i parlamentarno-predsednički sistemi organizacije vlasti. Totalitarizam XX veka: komunizam i fašizam; post-totalitarna društva i sistemi. Svet i Evropa posle hladnog rata: kontinuiteti i diskontinuiteti; istorijsko nasleđe i perspektive; podeljena i ujedinjena Evropa; komparativni studij i studij integracije. Dva lica današnje Evrope: Evropa starih i stabilnih liberalnih demokratija i Evropa postkomunističkih društava i tranzicija. Literatura: Brzezinski, 1989; Fire, 1996; Nolte, 1990; Peters, 1991; Popović, 1996.

Evropa starih i stabilnih liberalnih demokratija (S. Darmanović)

Univerzalno i specifično. Da li je liberalna demokratija univerzalna mogućnost i vrednost svih naroda sveta ili tek endemska vrednost i postignuće evro-atlantske civilizacije: dva ekstremna i jedan srednji odgovor; univerzalna i specifična iskustva; evropocentrizam i kulturni rasizam. Iskustvo evropskog totalitarizma: liberalizam i totalitarizam; teška modernizacija i anti-modernizacijska reakcija; fašizam i komunizam; post-totalitarni demokratski inženjering. Literatura: Fukujama, 1997; Dal, 1999; Poper, 1993.

Četiri paradigmatiska sistema. Ujedinjeno kraljevstvo. Francuska. Nemačka. Švajcarska. Literatura: Almond and Powell, 1992; Sartori, 1994; Jovanović, Dimitrijević i Popović, 1998.

Evropa postkomunističkih društava i tranzicija (S. Darmanović)

Problemi postkomunizma. Modernizacija, demokratizacija, tranzicija i konsolidacija. Politička nauka i demokratski inženjering. Demokratske tranzicije i konsolidacije. Postkomunističke tranzicije i konsolidacije. Osnovni pojmovi i problemi demokratskih, posebno postkomunističkih tranzicija i konsolidacija: politički procesi; političke institucije; političke kulture; problemi, faktori, akteri; reformske i anti-reformske mobilizacije; agresivni nacionalizam; međunarodni faktor. Literatura: Huntington, 1991; Poper, 1993; Banac, 1992; Darmanović, 1995; Schopflin, 1992, 1994.

Komparativni postkomunizam. Upoređivanje nekoliko do danas najviše proučavanih iskustava, problema i modela demokratske, a posebno postkomunističke tranzicije i

konsolidacije: Nemačka, Južna Amerika, i Južna Evropa posle drugog svetskog rata; Istočna (Čehoslovačka, Poljska, Mađarska) i Jugoistočna Evropa (postjugoslovenske zemlje, Rumunija, Bugarska, Albanija) posle hladnog rata; postjugoslovenski ratovi, blokiranje i odlaganje tranzicije; postkomunistička tranzicija u Crnoj Gori. Literatura: Darmanović, 2002; O'Donnell, Schmitter, and Whitehead, 1986; Linc i Stepan, 1998; Mainwaring, O'Donnell, and Valenzuela, 1992; Pavićević, 1998; Radonjić, 1998; Trkulja, 1993.

Izabrana literatura

- Almond**, Gabriel A. and **Powell**, Bingham G, general editors (1992). *Comparative Politics Today: A World View*. New York, NY: Harper Collins Publishers.
- Almond**, Gabriel and **Verba**, Sidney, editors (1989). *The Civic Culture Revisited*. Newbury Park, CA: Sage.
- Arrighi**, Giovanni, editor (1985). *Semiperipheral Development: The Politics of Southern Europe in the Twentieth Century*. Beverly Hills: SAGE.
- Banac**, Ivo, editor (1992). *Eastern Europe in Revolution*. Ithaca/London: Cornell University Press.
- Berend**, Ivan T. (1996). *Central and Eastern Europe, 1945-1993: detour from the periphery to the periphery*. Cambridge, England: Cambridge University Press; prevedeno i kod nas: (2001). *Centralna i Istočna Evropa*. Podgorica: CID.
- Brzezinski**, Zbigniew (1989). *The Grand Failure: The Birth and Death of Communism in the Twentieth Century*. New York: Scribner's.
- Dal**, Robert (1999). *Demokratija i njeni kritičari*. Podgorica: CID.
- Darmanović**, Srđan (2002). *Demokratske tranzicije i konsolidacije u Južnoj i Istočnoj Evropi* (Doktorska disertacija). Podgorica: Univerzitet Crne Gore, Pravni fakultet.
- Darmanović**, Srđan (1995). *Real-socijalizam: anatomija sloma*. Podgorica: Montenegropublic.
- Fire**, Fransa (1996). *Prošlost jedne iluzije: komunizam u dvadesetom veku*. Beograd: Paideia.
- Friedrich**, Carl J. (1974). *Limited Government: A Comparison*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Fukujama**, Francis (1997). *Kraj istorije i poslednji čovek*. Podgorica: CID.
- Holmes**, Stephen (1993/1994). "The Postcommunist Presidency," *East European Constitutional Review*, Fall/Winter, 36-39.
- Huntington**, Samuel P. (1991). *The Third Wave*. Norman: University of Oklahoma Press.
- Inglehart**, Ronald (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Jovanović**, Pavle, **Dimitrijević**, Nenad i **Popović**, Milan (1998). *Savremeni politički sistemi*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore.
- Lijphart**, Arend (1984). *Democracies: Patterns of Majorities and Consensus Governments in Twenty-One Countries*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Linc**, Huan i **Stepan**, Alfred, urednici (1998). *Demokratske tranzicije i konsolidacije*. Beograd: Filip Višnjić.
- Linz**, Juan J. and **Valenzuela**, Arturo, editors (1994). *The Failure of Presidential Democracy*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press.

Macridis, Roy C. and **Brown**, Bernard E., editors (1990). *Comparative Politics: Notes and Readings*. Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Company.

Mainwaring, Scott, **O'Donnell**, Guillermo, and **Valenzuela**, J. Samuel, editors (1992). *Issues in Democratic Consolidation: The New South American Democracies in Comparative Perspectives*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.

Moore, Barrington (1966). *Social Origins of Dictatorship and Democracy*. Boston: Beacon.

Nolte, Ernst (1990). *Fašizam u svojoj epohi*. Beograd: Prosveta.

O'Donnell, Guillermo, **Schmitter**, Philippe, and **Whitehead**, Laurence, editors (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Prospects for Democracy I-IV*. Baltimore/London: The John Hopkins University Press and The Woodrow Wilson Center.

Pavićević, Veselin (1998). *Izbori i izborni sistemi u Crnoj Gori 1990-1996*. Podgorica: CID.

Peters, Guy B. (1991). *European Politics Reconsidered*. New York: Holmes and Meier.

Poper, Karl (1993). *Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji II*. Beograd: BIGZ.

Popović, Milan (1996). *Posle hladnog rata*. Bar: Kulturni centar.

Putnam, Robert D. (1976). *The Comparative Study of Political Elites*. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall.

Radonjić, Radovan (1998). *Tranzicije*. Podgorica: CID.

Remington, Thomas F., editor (1994). *Parliaments in Transition*. Boulder, Colorado: Westview Press.

Sartori, Giovanni (1994). *Comparative Constitutional Engineering*. London: MacMillan.

Schopflin, George (1992). *Politics in Eastern Europe 1945-1992*. Oxford: Blackwell Publishers.

Schopflin, George (1994). "Postcommunism: The Problems of Democratic Construction," *Daedalus*, Summer, 127-141.

Trkulja, Jovica (1993). *Osvajanje demokratije: ogled o postkomunizmu*. Beograd: Izdavačka agencija Draganić.

Wiarda, Howard J., editor (1991). *New Directions in Comparative Politics*. Boulder, Colorado: Westview Press.

Prioritetna literatura

I) Almond and Powel, 1992; O'Donnell, Schmitter, and Whitehead, 1986; Jovanović, Dimitrijević i Popović, 1998; Darmanović, 2002; II) Dal, 1999; Linc i Stepan, 1998; Brezinski, 1989; Sartori, 1994.

Referentni postdiplomski kursevi

Uporedni evropski politički sistemi. Osnovno jezgro nastavnih planova evropskih studija za zemlje Jugoistočne Evrope. Centar za proučavanje evropskih integracija Univerziteta u Bonu u Nemačkoj.

Uporedni politički sistemi. Odsek za političke nauke Državnog univerziteta Misuri u Kolumbiji u Misuriju u SAD.

Uporedni politički sistemi. Odsek za političke nauke Državnog univerziteta Njujork u Bingemtonu u SAD.

Analiza svetskog sistema. Odsek za sociologiju Državnog univerziteta Njujork u Bingemtonu u SAD.

Gostujuća predavanja i profesori

Pavle Jovanović, Univerzitet u Novom Sadu.

Nenad Dimitrijević, Centralno-evropski univerzitet (CEU), Budimpešta.

Vučina Vasović, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu.

Robin Remington, Odsek za političke nauke Državnog univerziteta Misuri u Kolumbiji u Misuriju u SAD.